17.0

Igazságügy
stratégia, alapelvek, protokollok

Érdekvédelmi útmutató

COMPASS

17. Igazságügy (stratégia, alapelvek, protokollok)

Bevezetés

Ebben a fejezetben nem az autizmussal élő személyeket érő igazságtalanságok vagy hátrányok típusait szeretnénk felsorolni. Ehelyett – az egészségügyi rendszerhez hasonlóan – azt vizsgáljuk meg, hogy létezik-e olyan szabályozás vagy törvény, amely figyelembe veszi az autista személyek nehézségeit abban az esetben, ha bekerülnek az igazságszolgáltatás gépezetébe. Ahogy az egészségügy területén, itt sem találunk kifejezetten az autistákra vonatkozó egyedi szabályozásokat. Ebben az esetben is a szabályozások általánosságban a fogyatékossággal élő személyekre vonatkoznak, de ezek az autistákra is alkalmazandók.

17.1. Az igazságügyi eljárásokban előírt támogatás

Romániában léteznek olyan kezdeményezések és projektek, amelyek az autisták, illetve más értelmi vagy pszichoszociális fogyatékossággal rendelkező személyek támogatását célozzák az igazságszolgáltatási rendszerben, azonban az ezekhez való hozzáférés továbbra is korlátozott a jogalkotási, intézményi és szakmai képzési korlátok miatt.

A jó gyakorlat egyik példája az **AdaptJust – Hozzáférhető igazságszolgáltatás a fogyatékossággal élő személyek számára** elnevezésű projekt. Ez a terület egyik legjelentősebb projektje, amelyet a Jogi Erőforrás Központ (CRJ) valósít meg a Legfelsőbb Semmítő- és Ítélőtábla melletti Ügyészséggel partnerségben. Célja, hogy megkönnyítse az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést az értelmi fogyatékossággal és/vagy mentális egészségügyi problémákkal élő személyek – köztük az autisták – számára. Mit kínál az AdaptJust?:

- **Szakmai képzés:** Bírák, ügyészek, ügyvédek, pszichológusok, pszichiáterek és szociális munkások felkészítése a fogyatékossággal élő személyek igényeinek jobb megértésére.
- **Eljárásbeli kiigazítások:** Adaptációk a bíróságokon, beleértve a hozzáférhető formátumú kommunikációt és a pszichoszociális támogatást.
- **Pszichoszociális szakértői hálózat:** Konzultációs lehetőség olyan ügyekben, amelyekben fogyatékossággal élő személyek érintettek.
- **Védelmi mechanizmusok:** Kísérleti jelleggel bevezetett rendszerek több városban (Bukarest, Jászvásár, Temesvár, Kolozsvár, Bihar, Bodzavásár, Nagyszeben).
- **Kézikönyvek és útmutatók:** Az intézményekben előforduló embertelen és megalázó bánásmód megelőzésére.
- **Érdekérvényesítő (advocacy) kampányok:** A jogok népszerűsítése és a visszaélések bejelentésére való képesség növelése.

Az egyenlő bánásmód alkalmazása előtt álló jelenlegi kihívások az igazságszolgáltatásban a személyzet megfelelő képzésének hiánya, az eljárások adaptálására vonatkozó standardizált folyamatok hiánya, valamint az ingyenes vagy megfizethető jogi képviselethez való korlátozott hozzáférés. Emiatt a fogyatékossággal élő személyeknek csak egy kis része képes panaszt tenni vagy megtámadni a bírósági döntéseket.

A román igazságszolgáltatási rendszerben léteznek olyan eljárási módosítások és támogató mechanizmusok, amelyek célja a fogyatékossággal élő személyek méltányos hozzáférésének biztosítása. Ezek a bírósági eljárások során alkalmazott alkalmazkodási és védelmi intézkedések. Az AdaptJust projekt keretében kidolgozott ilyen intézkedések a következők:

- A kommunikáció adaptálása a kihallgatások és a perek során, hogy az érthető legyen a megértési vagy kifejezési nehézségekkel küzdő személyek számára.
- A „Ceasul Bun” (Jóóra) mobilalkalmazás, amely lehetővé teszi az intézményekben élő fogyatékossággal élő személyek számára a bántalmazások bejelentését vagy a gondozási intézkedések felülvizsgálatának kérelmezését.
- Kézikönyvek és cselekvési tervek az intézményeken belüli embertelen vagy megalázó bánásmód megelőzésére.

Mit jelentenek konkrétan ezek az „eljárásbeli kiigazítások”? Ezek közé tartozhatnak:

- Egy facilitátor (segítő) vagy specializált tolmács jelenléte.
- Barátságos környezetben történő kihallgatás, szünetekkel és világos magyarázatokkal.

- A bonyolult jogi szaknyelv kerülése.
- Stressz elleni védelem, amelyet a bírósági eljárások okozhatnak.

Ezek az intézkedések még nem számítanak szabványnak minden romániai bíróságon, de az AdaptJust projekt törekszik ezek kiterjesztésére és napi gyakorlattá tételére.

17.2. Praktikus tanácsok

Senkinek sem kívánjuk, hogy autista családtagja (büntető)jogi eljárásba keveredjen. Az autista személy (legyen gyermek vagy felnőtt) leggyakrabban olyan hivatalos személyekkel fog találkozni, akik végzik a munkájukat, de nem tudják, mi az autizmus, nincs elképzelésük arról, hogyan közelítsenek egy autista emberhez vagy hogyan beszéljenek vele. Ez nem az ő hibájuk; az autizmussal kapcsolatos ismeretek nem részei ezen személyek képzésének vagy oktatásának. Éppen ezért az első lépés az, hogy tájékoztassuk őket, hogy autista személlyel állnak szemben. Hasznos, ha mind az autista gyermeknél, mind a felnőttnél (a hivatalos iratok mellett) van egy kártya, amely igazolja az autizmus tényét. A kártyán szerepelhetnek praktikus információk is, például: nem szereti, ha megérintik, lassabban válaszol a kérdésekre stb., valamint egy támogató személy vagy családtag elérhetősége, aki segíthet a nehéz pillanatokban.

Ha egy eljárás már folyamatban van, rendkívül fontos, hogy mindig kéznél legyen az autizmust igazoló hivatalos dokumentum. Még szerencsésebb, ha a diagnózis tartalmazza az érintett autista gyermek vagy felnőtt erősségeinek és nehézségeinek részletes leírását is. Ez segítséget nyújt abban, hogy speciális támogatást igényeljenek bármely eljárás során. A diagnózis felállításának folyamatáról bővebben a 3. fejezetben olvashat.

Az autizmus diagnózisa – különösen felnőttkorban – nemcsak azt a célt szolgálja, hogy választ adjon arra, miért lóg ki valaki a sorból vagy viselkedik másképp. A hivatalos eljárások során ez hatalmas támaszt jelenthet.

17.3. Jogi háttér

Törvények

Az ENSZ fogyatékossággal élő személyek jogairól szóló egyezménye (CRPD), amely kötelezi az államot az igazságszolgáltatáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítására, beleértve az eljárásbeli kiigazításokat és a megfelelő szakmai képzést is.

Források

https://www.crj.ro/pledoarie-pentru-demnitate/adaptjust/adaptjust-justitie-accesibila-pentru-persoane-cu-dizabilitati/

Navigating
Autism,
Together

Segíteni fog abban, hogy bármilyen eljárás során speciális támogatást kérjünk.

COMPASS

Az autizmus diagnózis, különösen felnőtt korban nem csak azt a célt szolgálja, hogy választ adjon arra, miért lóg ki valaki folyton a környezetéből. **Hivatalos eljárások során hatalmas támasz lehet.**